

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУБКУЛЬТУРНОГО МОЛОДІЖНОГО РАДИКАЛІЗМУ У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ

Здійснено огляд науково-теоретичної інтерпретації субкультурного молодіжного радикалізму у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників. Встановлено, що феномен субкультурного молодіжного радикалізму ще не став повноцінним об'єктом дослідницької уваги. Зроблено висновок про те, що, необхідність вироблення стратегій і механізмів збалансованого розвитку сучасної молоді об'єктивно активізує науковий пошук у сфері субкультурної активності.

Ключові слова: субкультурний молодіжний радикалізм; науково-теоретична інтерпретація; наукові підходи; наукові теорії.

Постановка проблеми. Молодіжний субкультурний простір під впливом суспільно-політичних, соціально-економічних і духовно-культурних чинників перебуває у постійному розвитку. Розмаїття наявних у ньому видів, форм і модифікацій молодіжної активності суттєво ускладнює аналіз цього явища у межах окремого науково-теоретичного підходу. Через це попри накопичений у сучасній соціогуманітаристиці значний науково-теоретичний та емпіричний матеріал жоден із наявних підходів не дає об'єктивного і всебічного уявлення про сутність цього явища. Відтак найбільш адекватним у цій ситуації видається синтезоване дослідження, що ґрунтується на принципах мультидисциплінарності. Це дасть змогу повно і достовірно розкрити досліджуваний феномен, виявити і зафіксувати базові причини його виникнення, тенденції поширення у молодіжному середовищі субкультурних ідей та неформальних ініціатив, визначити особливості формування «екстремального потенціалу» у свідомості молодих людей та з'ясувати причини радикалізації ідейно-світоглядних композицій та соціальної практики окремих субкультурних спільнот.

Аналіз останніх публікацій. Огляд науково-теоретичної інтерпретації субкультурного молодіжного радикалізму вибудовується на працях наведених нижче вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Метою статті є огляд науково-теоретичної інтерпретації субкультурного молодіжного радикалізму у сучасній соціогуманітаристиці.

Виклад основного матеріалу. З моменту свого виникнення наукові розробки субкультурної проблематики суттєво еволюціонували. На початковому етапі дослідження феномен субкультури розглядався виключно у межах сформованих на той час теорій девіантології та соціальної маргінальності. Проте,

стрімкий розвиток цього явища у реальному житті спричинив його поширення у різних сферах суспільного життя. Це об'єктивно зумовило розширення меж інтерпретації субкультурної проблематики. На сьогодні дослідницька увага до проблематики молодіжних субкультурних спільнот зосереджується у межах таких науково-теоретичних підходів.

Представники *соціально-філософського та соціологічного підходів* схильні інтерпретувати феномен молодіжної субкультури як результат порушення процесів соціалізації та адаптації молоді особистості. Це обумовлюється розпадом ціннісно-нормативної системи суспільства, що відбувається під впливом кризи соціальних, економічних і політичних процесів. Такий стан французький соціолог Е. Дюркгейм визначив як «соціальну аномію» [33].

Своєю чергою, кризова ситуація зумовлює пошук молодими людьми нових форм набуття соціального статусу і підвищення своєї ролі у суспільстві. Неможливість зміцнення і посилення свого реального становища призводить до відчуження молоді від суспільства. Як наслідок, на протигагу декларованим у суспільстві молодіжне середовище відтворює власні методи досягнення соціально значущих цілей. Ці обставини і закладають фундамент для появи і поширення різних форм молодіжної субкультурної активності.

Подальший розвиток концепція соціальної аномії Е. Дюркгейма знайшла втілення у теорії структурного функціоналізму, викладеної у працях американських соціологів Т. Парсонса [1] та Р. Мертона [1]. За Т. Парсонсом стан аномії у суспільстві зумовлює дезінтегрованість індивідів, а їхня поведінка відхиляється від суспільних вимог. Серед негативних результатів аномії є зниження інтегрованості суспільства у ціло-

му, зростання відчуття небезпеки та психічних відхилень серед населення.

Р. Мертон, своєю чергою, розширив поняття «соціальної аномії» та виявив шляхи поширення соціальних девіацій. На його думку, у соціальній структурі суспільства наявні визначені соціокультурні цілі та засоби їхнього досягнення. Порушення розвитку суспільства як соціальної системи через надмірну артикуляцію значущості засобів або, навпаки, перебільшену увагу до цілей зумовлює необхідність пошуку форм соціальної адаптації до мінливих умов існування, які Р. Мертон визначає як конформність, інновація, ритуалізм, ретритизм та заколот [29, с. 104–114].

Згодом дослідження девіантності як однієї із причин виникнення і поширення субкультурних ідей і практик у межах суспільних наук конституювалось у самостійний науковий напрям. Так, на думку англійського дослідника Д. Уолша, соціальні відхилення є не властивістю певної дії, а виявом соціальної оцінки і застосування певних репресивних санкцій [37]. Натомість Т. Селлін вважав девіантність вагомою підставою для виникнення делінквентної поведінки як такої, що може завдавати шкоди окремим індивідам та суспільству в цілому. Таку поведінку він пов'язував із конфліктами між культурними нормами, спричиненими проникненням носіїв певних культурних цінностей до іншої культурної системи [37]. Надалі його ідеї були розвинені у концепції молодіжної делінквенції А. Коена [44]. Ідеї цього науковця сформували наукові засади для формування концепції «нелегітимних можливостей» Р. Клаурда та Л. Оуліна [див. 37].

Окрім девіантологічних концепцій, явище молодіжної субкультурної самодіяльності осмислюється у межах контркультурних теорій, поштовхом для розвитку яких стала активізація суспільно-політичної активності західноєвропейської та американської молоді у 1960-х–1970-х рр. Визначальний вплив на формування різноманітних альтернативістських течій серед молоді у цей період здійснили соціально-філософські ідеї представників т. зв. «Франкфуртської школи» (Т. Адорно, М. Хоркхаймера, Г. Маркузе, Е. Фромма та ін.). Термін «контркультура» безпосередньо пов'язують з іменами Г. Маркузе [27], Т. Роззака [47], Ч. Рейча [28] та Дж. Йінгера [48]. Саме так зазначені автори визначали молодіжний протест, спрямований на руйнування «споживацької» культури тогочасних капіталістичних суспільств. На думку Т. Роззака і Ч. Рейча, цей суспільний феномен поєднує стилі поведінки і способу життя індивідів, які принципово відрізняються від домінуючих у суспільстві. Характерною ознакою цього феномену є заперечення можливостей раціонального освоєння соціальної реальності через те, що єдиним способом досягнення істини діями контркультури визнавався ірраціоналізм.

На відміну від зазначених вище американських та західноєвропейських дослідників у фокусі уваги радянських науковців Ю. Зубок [13], І. Ільїнського [15], І. Кона [19], С. Іконнікової [14] та ін. перебували проблеми соціалізації та соціального становлення, формування системи цінностей, набуття освіти, трудової активності та інтересів молодих людей, особливості

соціально-психологічної атмосфери, що склалася у середовищі радянської молоді тощо. Значна увага у дослідженнях зазначених науковців приділялася критиці західних теорій молоді (Г. Маркузе, Т. Роззака, Ч. Рейча та ін.). Показовою у цьому сенсі є видана у 1982 р. праця «Критика буржуазних теорій молоді» [22], у якій проаналізовано тенденції розвитку західноєвропейського та американського молодіжного середовища, піддано ідеологічній критиці концепції молодіжного руху західних суспільствознавців.

Феномен субкультурного молодіжного радикалізму у контексті критики західноєвропейських та американських контркультурних теорій вперше було досліджено у монографії Ю. Давидова та І. Роднянської «Соціологія контркультури: Інфантилізм як тип світосприйняття і соціальна хвороба» [11]. Аналізуючи концепції Г. Маркузе, Т. Роззака, Ч. Рейча та ін., зазначені автори розглядали явище контркультури як результат порушення процесу соціалізації молоді, визначаючи його як ідейну оболонку соціальних паразитичних утворень.

Таке оцінювання здебільшого обумовлюється впливом панівної у СРСР ідеологічної ортодоксії, оскільки радянська молодь розглядалася виключно як резерв для побудови комуністичного суспільства. Тому, на відміну від західноєвропейських і американських науковців, які, досліджуючи радикальні молодіжні групи, акцентували увагу на контркультурних тенденціях, тобто спробах відтворити систему норм і цінностей, що склали протипагу базовому культурному комплексу, радянські дослідники внаслідок впливу характерних для СРСР ідеологічних орієнтацій уникали констатації факту наявності у тогочасному радянському суспільстві молодіжних спільнот зі світоглядом, альтернативним офіційно проголошеному.

Розпад Радянського Союзу зумовив трансформацію суспільно-політичних, соціально-економічних та світоглядно-ідеологічних процесів, що, безумовно, позначилося на соціалізації молодого покоління. У цей період виокремлюються ґрунтовні соціально-філософські та соціологічні наукові праці С. Левікової [25], В. Бобахо [6], О. Омельченко [32], присвячені сутнісним характеристикам і особливостям молодіжної субкультурної активності. Соціальні деформації, характерні для цього періоду, зумовили зміщення дослідницького інтересу зазначених науковців у бік соціокультурних і ціннісно-нормативних засад молодіжного субкультурного простору.

Під впливом наукових праць зазначених вище авторів С. Карпіленя [16], С. Ковальчук [17], А. Райхштат [36], М. Харагезян [38] та ін. акцентують особливу увагу на впливах трансформаційних процесів, що відбуваються в пострадянських суспільствах, які призводять до кризи механізмів соціалізації та адаптації сучасної молоді. Своєю чергою, це зумовлює посилення відчуженості молоді від соціуму. Поширення агресивних настанов і радикалізація молодіжної свідомості обґрунтовується ними системною кризою пострадянських суспільств, що охопила усі сфери суспільного життя.

Таким чином, у середовищі сучасних науковців, які досліджують субкультурні аспекти молодіжної активності, сформовано думку про те, що ці вияви обу-

мовлюються порушенням процесів соціалізації та адаптації молоді до вкрай мінливих умов суспільного життя. Зазначена ситуація, як вважають дослідники цього напрямку, посилює тенденції маргіналізації сучасної молоді через суттєве ускладнення або унеможливлення набуття високого соціального статусу у суспільстві.

У такому ж контексті відбувається переосмислення феномену контркультури як творчого вияву молодіжної субкультурної активності, який у радянській період подавався виключно у негативно-оцінювальній інтерпретації. Це явище як специфічна форма соціальної творчості та механізм самотрансформації культурної системи в умовах її ціннісної кризи аналізується у дослідженнях І. Ковшової [18], О. Ластовського [23] та М. Міндоліної [30].

Українські суспільствознавці В. Барабаш [4], О. Бень [5], В. Довгополок [12], О. Якуба [42] та ін. зосереджують свою увагу на тенденціях розвитку сучасного молодіжного середовища, зокрема на проблемах інституціоналізації молодіжних громадських організацій, формуванні ціннісно-нормативних засад молодіжного руху, поширенні соціальної девіантності у молодіжному середовищі України тощо.

Отже, завдяки аналізу значного масиву соціально-філософських і соціологічних праць можна відзначити наявність системи сформованих наукових уявлень про сутність молодіжної субкультурної активності та причин її радикалізації. Поява і поширення у молодіжному середовищі цих тенденцій свідчить насамперед про кризовий стан розвитку суспільства, що спричинює корозію і деформацію механізмів соціалізації та адаптації молоді до мінливих умов сучасного життя.

У межах *культурологічного підходу* явище молодіжної субкультурної активності розглядається крізь призму субкультурних теорій і концепцій, що впливають з гіпотези про фрагментацію культурного ядра. Цей процес зумовлює виникнення субкультур як своєрідних підсистем у межах базового культурного комплексу. Культурологи схильні розглядати суб'єкти молодіжної субкультурної активності як спільноти, які мають власну світоглядну систему, сформований стиль маніфестації у реальному житті, систему вербальних і невербальних комунікацій. У центрі уваги науково-дослідницького інтересу таких дослідників перебувають знаково-символічні особливості маніфестації та інформаційно-семіотичне навантаження світоглядних концепцій молодіжних субкультурних груп і течій.

Так, стиль молодіжних субкультурних спільнот як специфічна соціокультурна альтернатива, що має інформаційно-семіотичне та знаково-символічне навантаження, відмінне від домінуючих у суспільстві культурних кодів, став об'єктом наукових пошуків Д. Хебдіджа [45]. Водночас М. Брейк обґрунтував теорію субкультурних молодіжних стилізацій як способу групових ідентифікацій [43].

У подальшому субкультурні концепції молодіжної протестності та радикалізму були збагачені ідеями символічного інтеракціонізму та соціального кон-

струкціонізму. Зокрема, Х. Пілкінгтон було обґрунтовано концепцію глобально-локальних інтерпретацій молодіжних протестних практик [46].

У радянській науці домінував виключно девіантологічний, негативно-оцінювальний підхід до дослідження молодіжних субкультурних ідентичностей. Радянська молодь згідно із положеннями домінуючої державної ідеології визначалася як об'єкт комуністичного виховання. Тому зусилля державних, партійних і комсомольських органів, відповідальних за реалізацію молодіжної політики у СРСР, спрямовувалися на засвоєння радянською молоддю надмірно ідеологізованих суспільних норм і цінностей, відхилення від яких було неприпустимим. Через це емпіричним матеріалом для досліджень молодіжного субкультурного простору, які здійснювали науковці Науково-дослідного центру Вищої комсомольської школи, слугували відомості про особливості розвитку цих явищ у країнах Західної Європи та США. Таке однобічне вивчення цього феномену пояснювалось принциповою настановою про неможливість його існування у соціалістичному суспільстві, а наявність його у західноєвропейських країнах і США, на думку радянських науковців, свідчила про неухильний поступовий занепад капіталістичного ладу.

Зростання науково-дослідницького інтересу до субкультурних форм молодіжного радикалізму розпочалося у другій половині 1980-х рр. Поступова лібералізація суспільного життя, поширення ідей плюралізму та гласності зумовила суттєві методологічні зрушення у сфері соціогуманітарних наук. Сформований переважно радянською пропагандою девіантологічний підхід до вивчення альтернативних молодіжних практик почав поступово замінюватись спробами ціннісно-нейтрального осмислення цього явища.

Стрімке поширення ідей субкультурної молодіжної самодіяльності, посилене західноєвропейськими і американськими культурними впливами (насамперед рок-музикою), вимагало вироблення нових методологічних підходів і позицій у дослідженні цього явища. Зокрема, у низці наукових праць Л. Радзіховського, І. Борисова [7], С. Косарецької [21] та ін. субкультурний молодіжний простір постає як специфічне соціокультурне явище з притаманними йому характеристиками і особливостями.

Наприкінці 1980-х–початку 1990-х рр. з'являються спроби здійснення соціосеміотичного аналізу субкультурних форм молодіжної активності. У цьому контексті вагомими є дослідження Т. Щепанської [40]. Адаптуючи етнографічну методологію до предмета свого дослідження, дослідниця здійснила ґрунтовний знаково-семантичний аналіз деяких субкультурних спільнот, розкриваючи динаміку процесів їхнього розвитку, механізми кодування та інформаційно-семіотичне навантаження їхніх світоглядних настанов і поведінкових стереотипів.

Серед українських культурологів, які досліджують молодіжні субкультурні течії, варто відзначити В. Головей і Ю. Лашук [24], Н. Корпач [20], В. Личковах [26]. Праці цих авторів зосереджуються на проблемах формування субкультурних спільнот в сучасній Україні, визначення їхніх стильових маніфестацій тощо.

Таким чином, представники культурологічного підходу до вивчення феномену молодіжних субкультур та їхньої радикалізації свою увагу фокусують на виявленні знаково-семантичних та інформаційно-семіотичних особливостей їхніх суб'єктів.

Проблеми неконфліктного існування молодіжних субкультур, забезпечення позитивної соціалізації молоді особистості у межах цих спільнот, розробки корекційних заходів, що знижують асоціальний та деструктивний потенціал окремих субкультурних течій, вирішують у своїх наукових працях представники педагогічного та соціально-психологічного підходу до дослідження молодіжних субкультур. Зокрема, проблемам педагогічного супроводу представників молодіжних субкультур присвятили свої праці Н. Бушмаріна [8], О. Петраш [35], О. Яворська [41] тощо.

Соціально-психологічні аспекти існування молодіжних субкультур розкривають у своїх дослідженнях І. Баєва [3], Д. Парфенюк [34], Л. Шабанов [39] та ін., які сходяться на думці про те, що соціально-психологічна спрямованість молодіжних субкультур поєднує інтелектуальні, емоційні, комунікативні якості, потреби, цілі, інтереси, настанови, ціннісні орієнтації, що визначають вибір молодих людей, які належать до різних субкультур.

Отже, представники цього підходу обґрунтовують думку про необхідність розроблення і впровадження механізмів психологічної і психокорекційної допомоги молодим людям, які стали об'єктом впливу асоціальних і делінквентних молодіжних субкультур.

Історико-політологічний дискурс дослідження молодіжних субкультур вибудовується на проблематиці формування «екстремальної свідомості», утворення радикалістських настанов у свідомості представників молодіжних субкультур, особливостей маніфестації,

що впливає з таких специфічних ідейно-світоглядних орієнтирів.

Найбільш значущими працями, що розкривають окремі аспекти політизації сучасних молодіжних субкультур, радикалізації свідомості субкультурної молоді, визначають деякі особливості соціальної практики і взаємодії молодіжних субкультур з політичними радикалами, є дослідження О. Галкіна [9], І. Морозова [31], Н. Бааль [2], Є. Гречкіної [10] та ін.

Разом із тим, більшість із зазначених авторів схильна розглядати молодіжний субкультурний радикалізм виключно з позиції соціальної маргіальності, ігноруючи необхідність здійснення глибинного аналізу ідейних переконань носіїв радикалістської свідомості та розгляду її естетського складника, хоча саме таке дослідження дозволило б зрозуміти причини походження та ефективного засвоєння окремих радикалістських ідеологем в молодіжній свідомості.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

У цілому, як засвідчує аналіз наукових праць, феномен субкультурного молодіжного радикалізму ще не став повноцінним об'єктом дослідницької уваги. Тим не менш, необхідність вироблення стратегій і механізмів збалансованого розвитку сучасної молоді об'єктивно активізує науковий пошук у сфері субкультурної активності. Своєю чергою, мультидисциплінарність дослідження дозволить об'єктивно і адекватно вивчити зазначений феномен, встановити і зафіксувати його сутнісні риси, тенденції розвитку і поширення, ідейно-світоглядні характеристики тощо.

Перспективними напрямками подальших досліджень є аналіз використання суб'єктами молодіжного радикалізму засобів мистецької активності для формування соціально-протестних ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Американская социологическая мысль / Р. Мертон, Дж. Мид, Дж. Т. Парсонс, А. Шюц ; под ред. В. И. Добренкова ; сост. Е. И. Кравченко. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1994. – 496 с.
2. Бааль Н. Б. Молодежные экстремистские организации в постсоветской России / Н. Б. Бааль // История государства и права. – 2007. – № 11. – С. 7–9.
3. Баєва І. А. Психологія молодіжної субкультури (соціально-психологічний аспект молодіжної політики) / І. А. Баєва // Вестник практической психологии образования. – 2007. – № 1(10). – С. 82–90.
4. Барабаш В. В. Молодіжний рух як об'єкт і суб'єкт реалізації молодіжної політики / В. В. Барабаш // Український соціум. – 2004. – № 1(3). – С. 119–130.
5. Бень О. Т. Інституціоналізація молодіжних громадських організацій у сучасному українському суспільстві (на прикладі м. Львова) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соц. наук : спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / О. Т. Бень. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.
6. Бобахо В. А. Современные тенденции молодежной культуры: конфликт или преемственность поколений? / В. А. Бобахо, С. И. Левикова // Общественные науки и современность. – 1996. – № 3. – С. 61–69.
7. Борисов И. Ю. Зарубежные исследования молодежных субкультур / И. Ю. Борисов, Л. А. Радзиховский // Идеологические и психологические аспекты массового сознания. – М., 1989. – С. 507–515.
8. Бушмарина Н. Н. Молодежные субкультуры как предмет педагогического анализа : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н. Н. Бушмарина. – М., 2008. – 20 с.
9. Галкин А. О правом радикализме в российском обществе / А. Галкин, Ю. Красин // Обозреватель. – 1995. – № 12. – С. 52–58.
10. Гречкина Е. Н. Молодежный политический экстремизм в условиях трансформирующейся российской действительности : дисс. ... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 «Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии» / Гречкина Евгения Николаевна. – Ставрополь, 2006. – 171 с.
11. Давыдов Ю. Н. Социология контркультуры: Инфантилизм как тип мировосприятия и социальная болезнь / Ю. Н. Давыдов, И. Б. Роднянская. – М. : Наука, 1980. – 264 с.
12. Довгополюк В. О. Соціальна девіантність у молодіжному середовищі: передумови, різновиди та регулятиви : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В. О. Довгополюк. – Одеса, 2004. – 21 с.

13. Зубок Ю. А. Молодежный экстремизм: сущность и особенности проявления / Ю. А. Зубок, В. И. Чупров // СОЦИС. – 2008. – № 5. – С. 37–47.
14. Иконникова С. Н. Молодежь: социологический и социально-психологический анализ / С. Н. Иконникова. – Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1974. – 165 с.
15. Ильинский И. М. Молодежь и молодежная политика: Философия. История / И. М. Ильинский. – М. : Голос, 2001. – 692 с.
16. Карпилена С. С. Молодежная субкультура как способ социализации молодежи в условиях модернизации российского общества : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. соц. наук : спец. 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / С. С. Карпилена. – Ростов-на-Дону, 2009. – 35 с.
17. Ковальчук С. Ю. Неформальные молодежные объединения в условиях социальной трансформации современного российского общества : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. соц. наук : спец. 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / С. Ю. Ковальчук. – Волгоград, 2008. – 26 с.
18. Ковшова И. В. Философско-теоретическая модель контркультуры : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.13 «Религиоведение, философская антропология и философия культуры» / Ковшова Ирина Владимировна. – Саратов, 2007. – 24 с.
19. Кон И. С. НТР и проблемы социализации молодежи / И. С. Кон. – М. : Знание, 1988. – 63 с.
20. Корпач Н. І. Молодіжна субкультура в сучасній Україні / Н. І. Корпач // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – № 21. – С. 93–97.
21. Косарецкая С. В. О неформальных объединениях молодежи / С. В. Косарецкая, Н. Ю. Синягина. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 158 с.
22. Критика буржуазных теорий молодежи : [пер. с нем.] / [авт. колл. ; под общ. ред. Б. К. Лисина]. – М. : Прогресс, 1982. – 339 с.
23. Ластовский А. Роль музыки в неонацистской пропаганде среди молодежи [Электронный ресурс] / А. Ластовский // Официальный сайт Русского портала «Brangolf». – Режим доступа : http://www.thepaganfront.com/brangolf/library/music_propaganda.html.
24. Лашук Ю. Ю. Молодіжні субкультури: проблеми толерантності / Ю. Ю. Лашук, В. Ю. Головей // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – № 12. – С. 44–49.
25. Левикова С. И. Феномен молодежной субкультуры (социально-философский аспект) : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра филос. наук : спец. 09.00.11. «Социальная философия» / С. И. Левикова. – М., 2002. – 34 с.
26. Личковах В. А. Молодіжна субкультура як соціокультурний та естетичний феномен / В. А. Личковах // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2009. – Вип. 74. – С. 11–14. – (Серія «Психологічні науки»; т. II).
27. Маркузе Г. Одномерный человек. Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе. – М. : Refl-book, 1994. – 368 с.
28. Мельникова Л. Л. Концепция контркультуры Ч. Рейча: критический анализ / Л. Л. Мельникова // Известия АН БССР. Серия общественных наук. – Минск, 1983. – 36 с.
29. Мертон Р. К. Социальная структура и аномия : [пер. с англ.] / Р. К. Мертон // СОЦИС. – 1992. – № 2. – С. 118–124; № 3. – С. 104–114; № 4. – С. 91–96.
30. Миндолина М. В. Контркультура: сущность и существование : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филос. наук : спец. 24.00.01 «Теория и история культуры» / Миндолина М. В. – Белгород, 2006. – 32 с.
31. Морозов И. Л. Левый экстремизм как политический феномен второй половины XX – начала XXI веков: эволюция стратегии и тактики : автореф. дисс. на соискание науч. степени д. полит. наук : спец. 23.00.02 «Политические институты, процессы и технологии» / И. Л. Морозов. – Саратов, 2010. – 43 с.
32. Омельченко Е. Смерть молодежной культуры и рождение стиля «молодежный» / Е. Омельченко // Отечественные записки. – 2006. – № 3 (29). – С. 51–54.
33. Осипова Е. В. Социология Эмиля Дюркгейма // История буржуазной социологии XIX – начала XX века / Е. В. Осипова ; [под ред. И. С. Кона]. – М. : Наука, 1979. – С. 204–252.
34. Парфенюк Д. В. Социально-психологическая направленность представителей молодежных субкультур : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.05. «Социальная психология» / Д. В. Парфенюк. – М., 2011. – 24 с.
35. Петраш Е. А. Нравственный выбор подростка в условиях современных субкультур : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Е. А. Петраш. – Псков, 2009. – 24 с.
36. Райхштат А. О. Молодежные субкультуры в российском обществе: теоретические подходы и современные практики : дисс. на соискание науч. степени канд. соц. наук : спец. 22.00.04 / Райхштат Антон Олегович. – Казань, 2006. – 193 с.
37. Решетников Ф. М. Социология преступности (Современные буржуазные теории) : сб. ст. / Ф. М. Решетников, А. Б. Сахаров. – М., 1966. – 368 с.
38. Харагезян М. В. Мобилизация маргинальных молодежных структур в современной России: социологический анализ : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. соц. наук : спец. 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / Харагезян М. В. – Ростов-на-Дону, 2007. – 20 с.
39. Шабанов Л. В. Социально-психологические характеристики молодежных субкультур: социальный протест или вынужденная маргинальность? / Л. В. Шабанов. – Томск : Томский государственный университет, 2005. – 399 с.
40. Щепанская Т. Б. Антропология молодежного активизма / Т. Б. Щепанская // Молодежные движения и субкультуры Санкт-Петербурга / ред. В. В. Костюшев. – СПб., 1999. – С. 262–302.
41. Яворская О. С. Педагогическое сопровождение неконфликтного развития юношеских субкультур : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О. С. Яворская. – Пятигорск, 2009. – 23 с.
42. Якуба О. Молодіжні рухи та їх базова типологізація / О. Якуба // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2002. – № 24. – С. 127–134.

43. Brake M. The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and London / M. Brake. – Routledge and Kegan Paul, 1995. – 240 p.
44. Cohen A. Delinquent boys: The culture of the gang / A. Cohen. – New York : Free Press, 1955. – 202 p.
45. Hebdige D. Subculture: the meaning of style / D. Hebdige. – New York : Methuen, 1981 – 195 p.
46. Pilkington H. Russia's youth and its culture: A nation's constructors and constructed / H. Pilkington. – London ; New York : Routledge, 1994. – 358 p.
47. Roszak Th. Person-planet: The creative disintegration of industrial society / Th. Roszak. – Garden City (N.Y.) : Anchor press : Doubleday, 1979. – 349 p.
48. Yinger J. M. Presidential address: countercultures and social change / J. M. Yinger // American sociological review. – 1977. – Vol. 42, № 6. – P. 833–853.

Е. А. Васильчук, Черкасский государственный бизнес-коледж, г. Черкассы, Украина

Л. П. Чернова, Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, г. Киев, Украина

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ СУБКУЛЬТУРНОГО МОЛОДЕЖНОГО РАДИКАЛИЗМА В ТРУДАХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ И ЗАРУБЕЖНЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ

Осуществлен обзор научно-теоретической интерпретации субкультурного молодежного радикализма в трудах отечественных и зарубежных исследователей. Установлено, что феномен субкультурного молодежного радикализма еще не стал полноценным объектом исследовательского внимания. Сделан вывод о том, что, необходимость выработки стратегий и механизмов устойчивого развития современной молодежи активно активизирует научный поиск в области субкультурной активности.

Ключевые слова: субкультурный молодежный радикализм; научно-теоретическая интерпретация; научные подходы; научные теории.

E. Vasylichuk, Cherkasy State Business College, Cherkassy, Ukraine

L. Chernova, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

SCIENTIFIC AND THEORETICAL INTERPRETATION SUBCULTURE OF YOUTH RADICALISM IN THE WORKS OF LOCAL AND FOREIGN RESEARCHERS

Youth subcultural space under the influence of socio-political, socio-economic, spiritual and cultural factors is in constant development. The variety of its existing types, shapes and modifications youth activity significantly complicates the analysis of this phenomenon within a particular scientific-theoretical approach.

Since its inception scientific development perspective subculture evolved significantly. Initially, the study of subculture phenomenon seen only within the prevailing theories at the time deviantology and social marginality. However, the rapid development of this phenomenon in real life caused its distribution in different areas of public life. This objective resulted in expanding the boundaries of interpretation subculture issues. Today research attention to the problems of youth subcultural communities within the focus of scientific and theoretical approaches.

Representatives of socio-philosophical and sociological approaches tend to interpret the phenomenon of youth subculture as a result of disruption of socialization and adaptation of the young person. This is due to the collapse of the value-regulatory system of the society, which is influenced by the crisis of social, economic and political processes.

Thus, among modern scholars that explore aspects of youth subcultural activity formed the view that these manifestations are caused by infringement of processes of socialization and adaptation of youth to extremely changing conditions of social life. The said situation, as researchers believe this trend, trend reinforces the marginalization of today's youth through substantial complications or prevent the entry of high social status in society.

In the same context, the phenomenon is redefining the counterculture as a creative expression of youth subculture activity, which in the Soviet period was applied only in negative-Evaluation interpretation.

Within the cultural approach the phenomenon of youth subculture activity seen in the light of subcultural theories and concepts stemming from the fragmentation of hypotheses about cultural core. This process causes the appearance of subcultures as a sort of subsystems within the basic cultural complex. Culture tend to treat the subjects of youth subculture activity as communities that have their own ideological system formed style demonstrations in real life, a system of verbal and nonverbal communication. The focus of research interest of researchers are symbolic and symbolic features demonstrations and information load semiotic philosophical concepts subcultural youth groups and movements.

Thus, representatives of the cultural approach to the study of the phenomenon of youth subcultures and their radicalization focusing its attention on identifying semantic-semantic and information-semiotic features of their subjects.

The problems of non-conflict existence of youth subcultures, providing positive socialization of the young person within these communities, develop corrective measures to reduce antisocial and destructive potential of certain subcultural trends, solve their scientific works representatives of educational and socio-psychological approach to the study of youth subcultures.

This means that members of this approach is the need to justify the idea of developing and implementing mechanisms of psychological and psycho assistance to young people who were the target of antisocial and delinquent youth subcultures.

Historical and Political discourse studies of youth subcultures built on the issue of formation of "extreme consciousness", the formation radicalize guidelines in the minds of representatives of youth subcultures, features demonstrations arising from such specific ideological and philosophical orientations.

However, most of these authors tend to treat youth subcultural radicalism exclusively from a position of social marginality, ignoring the need for in-depth analysis of ideological beliefs media radicalize awareness and consideration of its esthetic component, even though such a study would understand the reasons of origin and effective learning some radicalize ideology in youth consciousness.

Overall, the analysis shows how scientific papers, subcultural phenomenon of youth radicalism has not yet become the subject of a full research note. However, the need to develop strategies and mechanisms for balanced development of today's youth objectively intensify scientific research in the subculture activity. In turn, comprehensive study will objectively and adequately examine this phenomenon, install and fix its essential features, trends and distribution and ideological characteristics and so on.

Keywords: *subcultural youth radicalism; scientific-theoretical interpretation; scientific approaches; scientific theories.*

Рецензенти: *Семенченко Ф. Г.*, д-р політ. наук, професор,
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон;
Ярошенко В. М., канд. політ. наук, доцент,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

© Васильчук Є. О., Чернова Л. П., 2016

Дата надходження статті до редколегії 28.01.2016 р.